

Przedmowa

W wypadku dziedziczenia spadku przez kilku spadkobierców kształtuje się między nimi szczególny rodzaj wspólnoty, określanej przez ustawę mianem wspólności majątku spadkowego. Czas trwania tej wspólności uzależniony jest w zasadzie od woli podmiotów ją tworzących, a więc spadkobierców i nabywców udziałów w spadku. Ustanowiona w wyniku spadkobrania wspólnota może być zatem stanem długotrwałym, jak i trwającym krótki czas. Okres funkcjonowania wspólności majątku spadkowego jest ściśle związany z aktualnymi warunkami społeczno-gospodarczymi oraz stanem i rozmiarem majątku spadkowego, powstałego niezależnie od zachowań przyszłych spadkobierców.

Wszyscy powoli uczymy się zasad rządzących gospodarką wolnorynkową. O ile w poprzedniej formacji społeczno-politycznej i przy stosunkowo nieznacznym – na ówczesne czasy – poziomie zamożności społeczeństwa kładziono nacisk na element tymczasowości i przejściowości wspólnot majątkowych, o tyle teraz utrzymanie stanu wspólności może być głęboko przemyślanym i racjonalnym rozwiązaniem. Renoma nazwiska spadkodawcy czy jego przedsiębiorstwa mogą odwozić spadkobierców od zamysłu dzielenia tego majątku spadkowego. Wymierną korzyścią majątkową może być korzystanie przez współspadkobierców z utrwalonej już na rynku nazwy firmy i czerpanie z niej dochodów. Jednak tempo życia i kanon gospodarki wolnorynkowej, polegający na swobodzie dopuszczalnych przez prawo dyspozycji majątkowych, może skłaniać spadkobierców do zniesienia wiążącej ich wspólności spadkowej. Trzeba jednak pamiętać, że domaganie się działu spadku mieści się w sferze uprawnienia, a nie obowiązku spadkobiercy.

Dział spadku jest instrumentem prawnym, który prowadzi do zerwania łączącej spadkobierców wspólności i przyznania im oznaczonych praw majątkowych. Dział ten może być przeprowadzony różnymi drogami prawnymi. Dwa takie główne trakty prawne to dział na podstawie umowy stron i dział dokonywany przed sądem. Sam majątek spadkowy natomiast może być podzielony w różny sposób. Typowym sposobem podziału spadku jest jego dział w naturze, przyznanie spadku jednej osobie lub sprzedaż w drodze licytacji. Prowadzony przed sądem dział majątku spadkowego dokonywany jest na podstawie przepisów normujących postępowanie w sprawach o dział spadku. Niniejsza książka poświęcona jest temu, toczonemu przed sądem, postępowaniu (art. 680–689 KPC).

Każda sprawa o dział spadku jest inna, różny bowiem może być krąg spadkobierców i różnego rodzaju prawa majątkowe mogą zasilać masę majątkową podlegającą podziałowi. Aby spełnić wymogi użyteczności przedmiotowej publikacji, należało poruszyć w niej wiele aspektów i wątków, które mogą pojawiać się w różnych sprawach dotyczących działu spadku. Postępowanie działowe z uwagi na szerokie spektrum zagadnień dotyczących materii związanej z podziałem majątku spadkowego, z założenia samego ustawodawcy jest nie tylko złożone, ale i zwykle długotrwałe, a to ze względu na możliwość zgłoszenia w toku prowadzonego działu wielu roszczeń i żądań akcesoryjnych. Właśnie w tym przejawia się kompleksowość postępowania o dział spadku.

Ze względu na znaczny stopień powiązań działu spadku ze zniesieniem współwłasności i podziałem majątku wspólnego małżonków publikowana książka może być przydatna także przy prowadzeniu tych innych, przytoczonych spraw działowych. Integracja postępowań działowych sprawia bowiem, że pewne rozwiązania prawne są wspólne dla wszystkich działów wspólności majątkowych. Przedmiotowe opracowanie zostało wzbogacone także wzorami pism procesowych inicjujących dział spadku i dotyczących środków jego zaskarżenia oraz wzorami orzeczeń sądowych zapadających w toku postępowania działowego. Niniejsza praca uwzględnia stan prawny oraz literaturę i orzecznictwo na dzień 30.6.2012 r.

Andrzej Stempniak

Obrębin, czerwiec 2012 r.